

Keski-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Perhehoidon myöntä- misperusteet ja sovel- tamisohje

Aluehallitus 18.12.2023 §

Voimaantulo 1.1.2024

Perhehoidon myöntämisperusteet ja soveltamisohje.....	1
Johdanto.....	4
Keskeiset käsitteet	6
1. Perhehoito.....	8
1.1 Perhehoidon tarkoitus ja tavoite.....	8
1.2 Perhehoidon järjestäminen	8
1.3 Perhehoitomuodot	9
1.4 Perhehoidon myöntäminen	11
2. Perhehoitoon hakeutuminen ja ohjautuminen	12
2.1 Lastensuojelun perhehoitoon ohjautuminen	12
2.2 Vammaispalveluiden, mielenterveysasiakkaiden ja ikääntyvien perhehoitoon hakeutuminen ..	13
2.3 Yhteistyö ja yhteydenpito	13
2.4 Soiten perhehoidon palvelulupaus	14
2.5 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero	14
3. Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen	15
3.1 Perhehoitaja	15
3.2 Perhehoitajan ennakkovalmennus.....	17
3.3 Perhekoti ja perhekodin turvallisuus	18
3.4 Perhekodeissa hoidettavien henkilöiden määrä.....	19
4. Perhehoidon palkkiot ja korvaukset	20
4.1 Hoitopalkkio	20
4.2 Kustannusten korvaaminen.....	20
4.3 Käynnistämiskorvaus.....	22
4.4 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta.....	23
5. Perhehoitajan asema	25

5.1. Toimeksiantosopimus	25
5.2 Perhehoitajan oikeus vapaaseen	28
5.3 Sijaishoito perhehoitajan vapaan tai muun poissaolon aikana.....	29
5.4 Perhehoitajan eläketurva ja vakuutukset	30
5.5 Perhehoitajan tuki	32
6. Perhehoidon asiakkaan asema	34
6.1 Asiakassuunnitelma.....	35
6.2 Perhehoidon asiakasmaksut.....	35
6.3 Perhehoidossa olevan asiakkaan yksityis- ja käyttövarat	38
6.4 Perhehoidossa olevan asiakkaan valitus- ja vaikutusmahdollisuudet	39
6.5 Asiakkaan kuolema perhekodissa	39
7. Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet	40
7.1 Tietojensaantioikeus ja tietojen säilytys	40
7.2 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus	41
7.3 Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus	42
8. Hyvinvointialueen oikeudet ja velvollisuudet.....	43
9. Perhehoidon ohjaus ja valvonta	43
10. Toimintaohjeen voimaantulo.....	45

Johdanto

Tämä toimintaohje koskee Soiten alueen lasten ja aikuisten toimeksiantosuhteista perhehoitoa ja perustuu perhehoitoa koskeviin lakeihin. Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoitoa voidaan järjestää toimeksiantosuhteisesti ennakkovalmennuksen käyneen perhehoitajan kanssa. Hyvinvointialue Soite vastaa perhehoidon järjestämisestä lain ja tämän ohjeen vaatimalla tavalla.

Keskeinen perhehoitoa ohjaava lainsäädäntö

Ajantasaiseen lainsäädäntöön voi tutustua www.finlex.fi

- Perhehoitolaki
- Sosiaalihuoltolaki ja Sosiaalihuoltoasetus
- Kotikuntalaki
- Laki sosiaali- ja terveyshuollon asiakasmaksuista
- Hallintolaki ja Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa
- Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista

Perhehoidon asiakkaiden henkilötietojen ja asiakastietojen käsittelyssä noudatetaan ajantasaista tietosuojalainsäädäntöä (EU:n yleinen tietosuoja-asetus, tietosuojalaki) sekä ajantasaista asiakastietojen käsittelyä ohjaavaa lainsäädäntöä. Asiakastietojen käsittelystä säädetään muun muassa:

- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä
- Julkisuuslaki
- Lastensuojelulaki
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta ja asetus kehitysvammaisten erityishuollosta
- Mielenterveyslaki
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista

Perhehoidon toimintaohje, palkkiot ja kulukorvaus sekä asiakasmaksut hyväksytään aluehallituksessa. Toimialueet vastaavat yhdessä soveltamisohjeen päivittämisestä. Vuosittain vahvistetaan indeksikorotukset perhehoidon palkkioihin, kulukorvauksiin ja asiakasmaksuihin. Muutoksia soveltamisohjeen muuhun sisältöön tekee työryhmä, johon kuuluvat kaikkien asiakasryhmien perhehoidosta vastaavat viranhaltijat sekä perhehoitajien edustajat. Toimialueilla voi olla toimintaohjeen soveltamisesta tarkempia ohjeita.

Keskeiset käsitteet

Perhehoito on sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä hyvinvointialueen on huolehdittava sosiaalihuoltolain 14§:n mukaan. Perhehoito on asiakkaan hoidon, tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan tai asiakkaan kodissa.

Perhehoitaja on hyvinvointialueen hyväksymä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa ja henkilökohtaisen ominaisuuksien perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Perhehoitajalla on käytynä ja hyväksyttävästi suoritettuna tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus.

Perhehoitokoti on sijoittavan hyvinvointialueen hyväksymä yksityiskoti, jossa perhehoitoa toteutetaan.

Toimeksiantosopimus on perhehoitajan ja hyvinvointialueen välinen sopimus, joka tehdään jokaisesta perhehoidossa olevasta asiakkaasta. Toimeksiantosopimus ei ole työsopimus.

Toimeksiantaja eli sijoittava hyvinvointialue valvoo, että sekä perhehoito että sijoittaminen perhehoitoon toteutuvat lain mukaisesti.

Kiertävä perhehoitaja toimii asiakkaan kotona omaishoitajan vapaapäivien aikana sekä sosiaalisen kuntoutuksen tukena. Kiertävä perhehoitaja voi myös toimia sijaisena alueen perhehoitokodeissa. Kiertävä perhehoitajuus on yksi perhehoidon muoto.

Päätoiminen perhehoitaja on perhehoitaja, joka ei ole perhehoitokodin ulkopuolella ansiotyössä.

Perhehoitajan sijainen on henkilö, joka tekee sijaisuuksia perhehoitokodeissa tai kiertävien perhehoitajien asiakaspaikoissa, kun vakituinen perhehoitaja pitää vapaita tai sairastuu.

Osavuorokautinen perhehoito voi olla kertaluonteista tai säännöllisesti toistuvaa, alle 12 tuntia kestävää päivä tai yöaikaista hoitoa.

Lyhytaikainen perhehoito tarjoaa asiakkaalle kertaluonteista tai säännöllistä, määräaikaista perhehoitoa. Perhehoitoa voidaan tarjota esim. omaishoitajan vapaiden aikana, avohuollon tukitoimena,

sosiaalisena kuntoutuksena tai toipilasaikana sairaalahoidon jälkeen ennen kotiutumista omaan kotiin.

Pitkäaikainen perhehoito tarjoaa asiakkaalle kodin toistaiseksi voimassa olevaksi ajaksi.

Omatyöntekijä on hyvinvointialueen nimeämä henkilö perhehoidossa olevalle asiakkaalle.

Vastuutyöntekijä on hyvinvointialueen nimeämä henkilö perhehoitajalle.

Perhehoitajien terveydenhoitaja on hyvinvointialueen työntekijä, joka tukee perhehoitajan terveyttä ja hyvinvointia, tekemällä perhehoitajille hyvinvointi- ja terveystarkastuksia.

1. Perhehoito

1.1 Perhehoidon tarkoitus ja tavoite

Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan. (Perhehoitolaki 1 § 2 mom.)

Perhehoidon vahvuuksia ovat kodinomainen ympäristö, yhteisöllisyys, pysyvät ihmissuhteet ja mahdollisuus yksityisyyteen. Perhekodin arkeen osallistuminen ja perhehoitajan läsnäolo tukevat asiakkaan toimintakykyä, kuntoutumista ja hyvää elämänlaatua sekä tasapainoista ja turvallista arkea. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on muihin perhekodin jäseniin nähden tasavertainen asema.

1.2 Perhehoidon järjestäminen

Hyvinvointialue Soite vastaa perhehoidon järjestämisestä ja kunkin toimialueen nimetty viranhaltija vastaa oman alueensa perhehoidon kokonaisuudesta. Perhehoidosta vastaavat viranhaltijat tekevät yhteistyötä liittyen esim. perhehoidon kehittämiseen, rekrytointiin, ennakkovalmennuksiin ja perhehoitajan lakisääteiseen tukeen sekä valvontaan.

Perhekodin ja perhehoitajan hyväksyy ao. toimialueen viranomainen. Perhehoidon onnistuminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä.

Päätökset perhehoitoon sijoittamisesta tehdään toimialuekohtaisesti:

- Lapsen perhehoitosijoituksista lastensuojelussa päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhdessä johtavan viranhaltija kanssa.
- Pitkäaikaisen perhehoidon hakemukset ikääntyneiden-, vammaispalveluiden-, päihde- ja riippuvuusasiakkaiden sekä mielenterveysasiakkaiden käsitellään SAS-työryhmissä ja niistä päättää viranhaltija.
- Lyhytaikaiseen perhehoidon sijoittamisesta ikääntyneiden-, vammaispalveluiden-, päihde- ja

riippuvuusasiakkaiden sekä mielenterveysasiakkaiden päättää viranhaltija.

Ennen perhehoitosijoituksen alkamista tehdään toimeksiantosopimus perhehoitajan ja hyvinvointialueen välille.

Vastuutyöntekijä huolehtii perhehoitoon liittyvissä tukitoimista ja tukee perhehoitajaa tehtävässään.

Omatyöntekijä nimetään asiakkaille perhehoidon ajaksi. Perhehoidon asiakkaan omatyöntekijä/lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee ja ylläpitää perhehoitoon sijoitetun asiakkaan asiakas- ja palvelusuunnitelmaa yhteistyössä asiakkaan, omaisten, läheisten, huoltajan/edunvalvojan ja perhehoitajan kanssa.

Vastuutyöntekijä ja omatyöntekijä tekevät tiivistä yhteistyötä perhekodin asioissa molempien osapuolten etujen mukaisesti. Tulevaisuudessa omais- ja perhehoidon koordinaattori tulee tukemaan toiminnan turvallista ja laadukasta toteutumista.

1.3 Perhehoitomuodot

Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoitolaki 3 §.

Perhehoito voi olla lyhytaikaista tai pitkäaikaista perustuen yksilöllisiin asiakas-, hoito-, palvelu- ja kuntoutumissuunnitelmiin. Perhehoitoa voidaan toteuttaa myös osavuorokautisena, joko päivä- tai yöaikaisena. Perhehoito tapahtuu perhehoitajan tai asiakkaan yksityiskodissa.

Perhehoito voi olla lapsen, nuoren, aikuisen tai ikääntyneen asiakkaan kohdalla lyhytaikaista ja säännöllistä tai pitkäkestoista kestäen vuosia tai jopa vuosikymmeniä. Perhehoitoon sijoittamisen lähtökohtana ovat asiakkaan elämäntilanne, aikaisemmat elämäkokemukset sekä tuen, ohjauksen, hoidon ja huolenpidon tarve.

Perhehoidolla pyritään edistämään ja ylläpitämään hoidossa olevan asiakkaan toimintakykyä, perusturvallisuutta ja sosiaalisia suhteita. Perhehoidon erityisenä vahvuutena ovat pysyvät ihmissuhteet ja

niiden luoma turva sekä mahdollisuus kiintymyssuhteisiin. Perhehoidossa eheän arjen perustana ovat toistuvat, säännölliset arkirutiinit. **Perhehoito on tavallista perheen elämää.**

Osavuorokautinen perhehoito perhehoitokodissa tai hoidettavan kodissa kestää enintään 10 tuntia päiväsaikaan tai enintään 12 tuntia yöaikaan vuorokaudessa. Osavuorokautista perhehoitoa voidaan toteuttaa **kiertävän perhehoitajan** toimesta tai **päivähoitotyypisenä** toimintana perhehoitajan kodissa.

Lyhytaikainen perhehoito on kestoaltaan enintään 14 vrk/kk. Lyhytaikainen perhehoito voi olla myös osavuorokautista päivä- tai yöhoitoa. Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan käyttää tukemaan kotona tapahtuvaa hoitoa ja itsenäistä asumista tai välimuotoisena asumisena asiakkaan kotiutuessa esim. laitoshoidojaksolta. Se voi olla myös äkilliseen tarpeeseen perustuvaa hoitoa.

Lyhytaikainen ympärivuorokautinen perhehoito perhehoitokodissa on yksi vaihtoehto eripituisiin huolenpidon tarpeisiin lapselle, nuorelle, aikuiselle ja ikääntyneelle. Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan käyttää myös kiireellisissä ja akuuteissa sijoitustarpeissa. Lyhytaikainen perhehoito tarjoaa vanhemmalle, puolisolle tai omaishoitajalle mahdollisuuden levätä sitovasta hoitotehtävästä. Lyhytaikaisessa perhehoidossa tuetaan myös asiakkaan itsenäistymistä.

Lyhytaikaista, ympärivuorokautista perhehoitoa voidaan toteuttaa myös **hoidettavan kodissa**.

Pitkäaikainen perhehoito on toistaiseksi voimassa olevaa perhehoitoa perhekodissa. Pitkäaikainen perhehoito tarjoaa turvallisen ja kodinomaisen perhe-elämän ja luo läheisiä pitkäaikaisia ihmissuhteita heille, jotka eivät voi asua tai selviytyä tukitoimien avulla omassa kodissa. Pitkäaikaisessa perhehoidossa oleva asiakas on tasavertainen muiden perheenjäsenten kanssa.

Päivystysperhehoito järjestetään lapselle ja nuorelle lastensuojelulain mukaisesti kiireellisissä ja päivystyksellisissä sijoituksissa. Päivystysperheet päivystävät vuorollaan ja ovat omalla vuorollaan valmiudessa ympärivuorokautisesti vastaanottamaan sijoitusta tarvitsevan lapsen. Päivystysperhehoi-

don erityispiirteitä ovat mm. lapsen vastaanottaminen lyhyellä varoitusajalla ja usein vähillä esitiedoilla. Päivystysperhehoidossa toisen vanhemman on oltava kotona, koska lapsi voi tulla hoitoon, milloin tahansa.

Sukulais- ja lähiverkostoperhehoito on lapsen oman biologisen tai muun lähiverkoston kuuluva perhe. Perhe voi toimia lyhytaikaisena tai pitkäaikaisena perhehoitajana. Perheiden valmennus tapahtuu ennakkoon tai vuoden kuluessa tehtävän aloittamisesta.

Oheishuoltajuus ja sijaishuoltajuus. Lapsen asuminen sukulais- tai läheisverkoston luokse voidaan järjestää myös huoltajuusperusteisesti. Kun lapsi muuttaa asumaan kodin ulkopuolisen sijoituksen sijasta läheisverkoston kartoituksen perusteella huoltajuus- tai oheishuoltajuusmääräyksellä muun kuin biologisen vanhemman luokse, tulee perhehoitolain mukaan lasta hoitavalle henkilölle maksaa perhehoitolain mukainen hoitopalkkio, kulukorvaus ja käynnistämiskorvaus. Toimeksiantosopimusta ei tällöin tehdä ja hyvinvointialue tekee edellä mainitut palkkio- ja korvauspäätökset käräjäoikeuden tehtyä huoltajuuspäätöksen.

1.4 Perhehoidon myöntäminen

Perhehoidon myöntäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin ja laadittuun asiakas- tai palvelusuunnitelmaan. Perhehoidolla vastataan myös kiireellisen sijoituksen tarpeeseen. Perhehoidon järjestämisessä on tärkeä turvata hoidettavan ja hänen läheisensä osallisuus perhehoitoa suunniteltaessa ja sitä toteutettaessa. Perhehoitoon sijoittamisen lähtökohtana ovat perhehoitoon sijoitettavan yksilölliset tarpeet, elämäntilanne, aikaisemmat elämäkokemukset sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve. Perhehoito nähdään hoidettavan tarpeiden ja edun mukaisena.

Lapsen perhehoidossa tulee ottaa huomioon sijoituksen perusteet, ihmissuhteiden ylläpitämisen ja hoidon jatkuvuus sekä mahdollisuuksien mukaan lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta.

Aikuisten ja ikääntyneiden perhehoitoon ei sovellu asiakas joka,

- tarvitsee jatkuvaa sairaalatasoista hoitoa
- valvoo öisin ja häiritsee muita
- tarvitsee säännöllisesti apua öiseen aikaan
- käyttäytyy aggressiivisesti itseä tai muita kohtaan
- karkailee tai tarvitsee jatkuvaa valvontaa
- tarvitsee jatkuvasti päivittäisissä toimissa kahden henkilön apua
- ei sitoudu määrättyyn lääkehoitoon
- on oikeustoimikelpoinen ja ymmärtää hoidontarpeensa, muttei itse halua vastaanottaa perhehoitoa
- asiakas tai hänen omaisensa eivät sitoudu yhteistyöhön
- asiakas, jolla on aktiivinen päihdeongelma

2. Perhehoitoon hakeutuminen ja ohjautuminen

2.1 Lastensuojelun perhehoitoon ohjautuminen

Lastensuojelun perhehoitoon ohjautuminen tapahtuu lastensuojelun toimenpiteiden kautta. Perhehoitoa käytetään lastensuojelussa, jossa perhehoito on ensisijainen hoitomuoto kodin ulkopuolelle sijoitetulle lapselle ja nuorelle. Perhehoito voi olla tilapäistä tai pitkäaikaista.

2.2 Vammaispalveluiden, mielenterveysasiakkaiden ja ikääntyvien perhehoitoon hakeutuminen

Perhehoitoon hakeudutaan ottamalla yhteys Soiten perhehoidon työntekijöihin tai tekemällä hakemus sähköisesti tai lomakkeella. Yhteydenottaja voi olla asiakas, asiakkaan omainen/omaishoitaja, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen, tai muu asiakkaan asioita laillisesti hoitava henkilö.

Yhteydenoton ja saapuneen hakemuksen jälkeen asiakkaan palveluntarvetta arvioidaan. Palveluntarvetta ja asiakkaan soveltuvuutta perhehoitoon arvioidaan suhteessa perhehoidon kriteereihin ja tarjolla olevaan perhehoitoon. Perhehoidosta tehdään aina sosiaalihuoltolain mukainen päätös ja asiakaskohtainen toimeksiantosopimus.

2.3 Yhteistyö ja yhteydenpito

Asiakkaan onnistuneen perhehoidon kulmakivenä on toimiva yhteistyö asiakkaan asioita hoitavien tahojen välillä. Asiakkaan asioita hoitaviin tahoihin kuuluvat mm. hyvinvointialue, asiakkaan oma työntekijä, perhehoidon vastuutyöntekijä, perhehoitajan ja asiakkaan läheiset, paikallisjärjestöt sekä Perhehoitoliitto. Perhehoidossa olevan henkilön yhteyksien säilyttäminen omaisiin on tärkeää. Myös perhehoitajan toivotaan pitävän yhteyttä asiakkaan omaisiin, perhehoidossa olevan henkilön ja omaisten toiveet huomioiden. Asiakkaalla on oikeus tavata läheisiään vastaanottamalla vieraita perhekodissa, sekä pitää heihin muuten yhteyttä puhelimitse, kirjeitse tai muulla sopivalla tavalla.

Perhehoitajalle on järjestettävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää säännöllisesti. Perhehoitajan ja perhehoidon vastuutyöntekijän on tehtävä yhteistyötä perhehoitoon sijoitetun henkilön asioissa. Perhehoitajan tulee pitää vastuutyöntekijä ajan tasalla perhekodin tilanteesta. Perhehoitajalta toivotaan osallistumista alueelliseen kehittämiseen, yhteistyöhön ja vertaistukeen perhehoidon muiden toimijoiden kanssa.

Vastuutyöntekijän perustehtäviin kuuluu perhehoitajan toiminnan tukeminen. Kaikkien perhehoitajien osalta määritellään yhteistyössä tarvittavan tuen määrä (alkuvaihe, vakiintuminen, päättymisvaihe).

Omatyöntekijä on asiakkaan asioista vastaava henkilö, johon asiakas voi olla yhteydessä ja joka toimii asiakkaan asioissa.

Alueellisella yhteistyöllä ja koordinoinnilla pyritään lisäämään perhehoidon tunnettavuutta erilaisien hankkeiden ja perhehoitoon liittyvien tapahtumien avulla. Yhteistyötä Soiten perhehoidon, alueellisten yhdistysten ja Perhehoitoliiton sekä muiden ydintoimijoiden välillä koordinoidaan tulevaisuudessa omais- ja perhehoidon koordinaattorin toimesta, jonka tehtävänä on luoda yhteisiä toimintaympäristöjä- ja mahdollisuuksia perhehoidon toiminnalle.

2.4 Soiten perhehoidon palvelulupaus

Perhehoidon palvelulupaus pitää sisällään **hyvinvointia, hyvää ja onnellista arkea** sekä jokaiselta **omaa toimeliaisuutta ja aktiivisuutta**. Palvelulupaus näyttäytyy **vahvana ammattitilpeytenä ja yhteen hiileen puhaltamisena** – se on **työhyvinvointia** ja **hyvää arkea työssä**.

Koko Soiten tasolla lupauksemme on **tervettä työkuultuuria, hyvinvoivia ihmisiä, kehittymisen ja ko-keilun kulttuuria** sekä **yhteistyötä** muiden kanssa. Hyvin voimme on Soiten lupaus sinulle, minulle ja meille.

2.5 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero

Toimeksiantosuhteisella omaishoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä hoidettavan kotona omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Mikäli henkilön hoitajana toimii oma lapsi, vanhempi, avo- tai aviopuoliso, hoito on pääasiassa omaishoitoa. Sen jälkeen, kun omaishoitajuus on myönnetty, järjestetään vapaaehtoinen yleisvalmennus omaishoidon käytännöistä ja tukitoimista. Omaishoidon tuella on oma erityislakinsa ja myöntämisperusteensa.

Toimeksiantosuhteisella perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon toteuttamista hoidettavan kodin ulkopuolella perhehoitajan yksityiskodissa tai kiertävänä perhehoitajana hoidettavan kotona. Perhehoitajaksi aikovien henkilöiden on aina suoritettava tehtävän edellyttämä ennakoivalmennus ennen kuin voi toimia toimeksiantosuhteisena

perhehoitajana. Oma lapsi voi hoitaa vanhempansa perhehoitajana, sillä edellytyksellä, että vanhempi on ennen perhehoitoon siirtymistä asunut eri osoitteessa kuin hoitajana toimiva lapsi.

Asiakkaan tulee täyttää perhehoidon asiakkuuden kriteerit, toimeksiantosuhteinen muutos perustuu viranhaltijan päätökseen. Perhehoidolla on oma erityislakinsa ja myöntämisperusteensa.

3. Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen

3.1 Perhehoitaja

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakovalmennus. Perhehoitolaki 2015 6§.

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka antaa perhehoitolain mukaista perhehoitoa omassa kodissaan tai hoidettavan kotona. Perhehoitaja on tehnyt toimeksiantosopimuksen hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen kanssa. Alle 18-vuotiaiden henkilöiden perhehoitajaksi aikovalta pyydetään nähtäväksi rikosrekisteriote ”Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi” kun sijoitusta suunnitellaan.

Perhehoitajana voi toimia

Henkilö/henkilöt, jotka ovat käyneet hyväksytysti perhehoidon ennakovalmennuksen, ja alla olevat kriteerit täyttyvät;

- pariskunta, yksinasuva tai yksinhuoltaja
- perheen kasvuympäristön tulee olla lapsi/asiakasystävällinen
- perheen kodin tulee olla riittävän tilava; lapselle/asiakkaalle tulee osoittaa oma huone/tila
- perheen kaikki jäsenet hyväksyvät perhehoidon ja perhehoidossa olevalla henkilöllä on perheessä tasavertainen asema muiden perheenjäsenten kanssa

- perhehoitaja on yhteistyökykyinen
- perheen elämäntilanne ja parisuhde ovat vakaat
- perhehoitajan/perheen taloudellinen tilanne on vakaa

Esteet perhehoitajaksi ryhtymiselle

Perhehoitajaksi ei voi ryhtyä henkilö, jolla esim.

- on omassa perheessä käynnissä aktiivinen lastensuojeluasiakkuus biologisten lasten kanssa
- on fyysinen tai psyykinen pitkäaikaissairaus, joka aiheuttaa toimintakyvyn laskua
- on akuutti mielenterveyden häiriö tai sairaus
- on elämään ja arkeen vaikuttava päihde- tai riippuvuusongelma
- on kriisi omassa elämäntilanteessa
- on taloudellisia vaikeuksia, jotka vaarantavat perhehoitajana toimimisen
- puoliso tai joku muu perheenjäsen vastustaa perhehoitajaksi ryhtymistä
- on perheen elämään ja arkeen haitallisesti vaikuttava elämänkatsomus
- perhehoidon estävä merkintä rikosrekisteriotteessa
- on hylkäävä arvio ennakkovalmennuksesta

Perhehoidon toteuttaminen

Perhehoitaja vastaa perhehoitoon sijoitetun henkilön arjesta asiakassuunnitelman mukaisesti, mm.

- hoitaa ja pitää huolta hoidettavasta hänen yksilöllisten tarpeittensa mukaan
- auttaa ja tukee hoidettavaa hänen omien voimavarojensa hyödyntämisessä
- ylläpitää ja edistää asiakkaan toimintakykyä
- mahdollistaa ja tukee asiakkaan ja hänen läheistensä yhteydenpitoa

- tekee yhteistyötä asiakkaan asioissa yhteistyötahojen kanssa
- sitoutuu perhehoitajan tehtävään

3.2 Perhehoitajan ennakovalmennus

Perhehoitajaksi aikovan tulee lain mukaan käydä perhehoidon ennakovalmennus. Valmennus edellytetään myös kiertäviltä perhehoitajilta ja sijaishoitajilta. Lasten ja nuorten perhehoidossa edellytetään molempien puolisoiden suorittavan ennakovalmennuksen. Se on tavoite myös muiden asiakasryhmien perhehoidossa. Ennakovalmennuksen keskeisenä tavoitteena on selvittää perhehoitajaksi aikovan henkilön valmiudet toimia perhehoitajana.

- Lastensuojelussa käytössä on ryhmämuotoinen PRIDE-valmennus.
- Ikääntyneiden-, vammaispalveluiden- ja mielenterveysasiakkaiden ennakovalmennus toteutetaan ryhmämuotoisena yhteisvalmennuksena.
- Lapsen läheis- tai sukulaisverkostoperheille tehdään perhekohtainen soveltuvuusarviointi yhdessä perheen kanssa. Hyvinvointialue vastaa valmennuksen järjestämisestä joko omana toimintana tai ostopalveluna ensimmäisen sijoitusvuoden aikana.

Valmennus pohjautuu perhehoitajalta edellytettäviin valmiuksiin. Valmennus sisältää mm. perhehoitajan asemaa, velvollisuuksia ja lainsäädäntöä koskevat osuudet. Ennakovalmennus antaa perhehoitajaksi aikovalle tarvittavat tiedot tehtävästä, jonka pohjalta hän voi tehdä päätöksen perhehoitajaksi ryhtymisestä.

Valmennus on prosessi, joka koostuu ryhmätapaamisista ja yksilöllisistä tehtävistä. Valmennukseen sisältyy kotikäyntejä, jossa myös mahdollisten muiden perheenjäsenten valmius selvitetään.

Arviointia henkilön/perheen valmiuksista perhehoitajan tehtävään tekevät henkilöt itse, kouluttajat ja hyvinvointialueen määrittämä yhteyshenkilö. Valmennus päättyy arviointiin soveltuvuudesta ja kirjalliseen yhteenvetoon. Hyvinvointialueen kouluttajat hyväksyvät tai hylkäävät henkilön soveltuvuuden perhehoitajaksi. Eri toimialueita edustavat kouluttajat tekevät tiivistä yhteistyötä valmennuksiin liittyen.

Hyvinvointialue Soite järjestää alueellaan perhehoitajan tehtävää harkitseville ennakoivaksi valmistautumisen joko omana toimintana tai ostopalveluna. Mikäli perhehoitaja on käynyt perhehoidon valmistautumisen alueen ulkopuolella, Soiten perhehoidosta vastaava viranhaltija arvioi henkilön ja kodin soveltuvuuden. Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajan tulee toimittaa vastuutyöntekijälle todistus ja arviointi soveltuvuudesta perhehoitajaksi, poikkeuksena on sukulais- ja läheisverkosto perhehoito.

3.3 Perhekoti ja perhekodin turvallisuus

Perhekodin pitää olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Perhekodin soveltuvuutta harkittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin ja perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitetun tarpeisiin hänen etunsa mukaisesti. Lisäksi on selvitettävä, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko perhehoitoon sijoitettava henkilö saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman. Perhekodin kaikkien jäsenten tulee hyväksyä perhekotitoiminta ja hoidettavien tasavertainen asema perheenjäseninä. Perhekodin tulee myös rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan olla siellä annettavalle hoidolle sopiva. Perhehoitolaki 5 §.

Tässä toimintaohjeessa perhekodilla tarkoitetaan perhehoitolain mukaisen toimeksiantosopimuksen tehneen perhehoitajan yksityiskotia, jossa sekä hoidettavat että perhehoitaja asuvat.

Perhekodin sopivuutta arvioitaessa otetaan huomioon sekä perheen ihmissuhteet ja ilmapiiri, että perhekodin rakenteet, tilat ja varustetaso. Perhekodissa tulee mahdollisimman hyvin huomioida tilojen ja ympäristön esteettömyys ja turvallisuus. Perhekodin tiloihin voidaan tarvittaessa tehdä muutostöitä asiakkaiden tarpeiden mukaan tai muuttuessa.

Pitkäaikaiseen perhehoitoon tulevalle tulee olla mahdollisuus omaan huoneeseen ja yksityisyyteen. Hänen tulee voida myös käyttää kodin yhteisiä tiloja tasavertaisesti muiden perhekodin jäsenten kanssa.

Perhekodit kuuluvat palo-, pelastus- ja häiriötilanneturvallisuuden osalta omavalvonnan piiriin. Rakennuksen omistajan ja haltijan on itse huolehdittava tilojensa turvallisuudesta ja varautumisesta. Perhehoitajaa suositellaan tekemään yhteistyötä pelastusviranomaisten kanssa perhekodin paloturvallisuuden liittyvissä asioissa. Pelastuslaissa ja asetuksessa on määräykset mm. palovaroittimien määrästä, sijoittamisesta ja kunnossapidosta, alkusammutuskaluston sijoittamisesta ja tehosta sekä poistumisturvallisuudesta.

Perhekodin hyväksyy hyvinvointialue, joka myös valvoo perhekodin toimintaa.

3.4 Perhekodissa hoidettavien henkilöiden määrä

Perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa **enintään neljää henkilöä** hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina. Perhekodissa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti **enintään kuutta henkilöä**, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on 6 § 1momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus (Perhehoitolaki 7 §).

Edellä säädetystä samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä voidaan poiketa, jos kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Lisäksi enimmäismäärästä voidaan poiketa, mikäli perhehoidossa samanaikaisesti hoidetaan vain täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät poikkeamisen mahdolliseksi. Esimerkiksi osavuorokautisessa päiväaikaisessa perhehoidossa perhehoidettavien määrä voi poiketa lain enimmäismäärästä.

Vastuutyöntekijä arvioi aina sijoitettavien henkilöiden määrän ottamalla huomioon perhehoitajan valmiudet ja mahdollisuudet vastata asiakkaiden hoidon tarpeeseen.

4. Perhehoidon palkkiot ja korvaukset

4.1 Hoitopalkkio

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota. Laki määrittelee hoitopalkkion vähimmäismäärän. Hoitopalkkiota maksetaan perhehoidossa olevaa henkilöä kohden kalenterikuukausittain. Hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön hoidettavuutta ja sitä arvioitaessa tulee ottaa huomioon asiakkaan toimintakyky ja hoidon sitovuus. Asiakkaan toimintakyvyn muuttuessa tulee hoidettavuus uudelleenarvioida.

Hoitopalkkion vähimmäismäärä säädetään laissa ja se on sidottu indeksiin. Hoitopalkkion määrä on tarkistettava kalenterivuositain työntekijän eläkelain 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella. Hoitopalkkiota ei makseta perhehoitajan omasta alle 18-vuotiaasta lapsesta. Hoitopalkkio voidaan erityisestä syystä sopia maksettavaksi myös säädettyä vähimmäismäärää pienempänä.

Hoitopalkkioon vaikuttaa korottavasti perhehoidon vaativuus ja sitovuus. Jos puoliset ovat yhdessä perhehoitajina, palkkio voidaan maksaa molemmille jaettuna. Pitkäaikaisen perhehoidon hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan kuukauden viimeisenä päivänä kuluvalta kuukaudelta. Mikäli hoitopalkkion ja kulukorvauksen maksuun vaikuttavia muutoksia tulee, ne tasoitetaan seuraavan kuukauden maksun yhteydessä. Lyhytaikaisen perhehoidon maksut maksetaan sitä mukaan, kun hoitaja ilmoittaa hoitopäivät eli jälkikäteen joko 15 pv tai viimeinen päivä.

4.2 Kustannusten korvaaminen

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen kulukorvaus. Laki määrittelee vuosittain maksettavat vähimmäismäärät. Kulukorvaus voidaan erityisestä syystä maksaa asiakaskohtaisesti säädettyä vähimmäismäärää pienempänä tai suurempana.

Kulukorvaus tarkistetaan kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti. Kulukorvauksen perustana käytetään perhehoidossa olevan

henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvia todellisia kustannuksia ja kunkin hoidossa olevan henkilön yksilöllisiä tarpeita. Kulukorvauksen tarkoituksena on korvata perhehoidossa olevan ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot.

Peruskulukorvauksen lisäksi voidaan maksaa erillisellä sopimuksella lisäkorvausta, mikäli asiakkaan tarpeista aiheutuu erityiskuluja. Toimeksiantosopimusta tehtäessä tarkennetaan, mitkä kulut sisältyvät kulukorvaukseen ja mitä tarkoitetaan erityisten kustannusten korvaamisella.

Kulukorvaus on perhehoitajalle veronalaista tuloa, jonka voi ilmoittaa verottajalle verovähennyskelpoisena tulonhankkimiskuluna. Perhehoitaja voi hakea ennakoivasti ennakonpidätysprosentin alennuksen kulukorvausten määrää vastaavasti.

Kulukorvausta ei makseta, mikäli hoitaja työskentelee perhehoidossa olevan hoidettavan kotona.

Peruskulukorvaukseen sisältyvät

- Ravintomenot (huomioiden allergia- ja erityisruokavaliot)
- Tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset (kuten käsikauppalääkkeet, laastarit), joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata (hoitotarvikkeet)
- Pesuaineet ja henkilökohtaisen hygienian tarvikkeet
- Asunnon käytöstä aiheutuvat menot: jätehuolto, sähkö, lämmitys, vesi, kodin kiinteistön korjaus, kodin puhtaanapito ja irtaimiston kuluminen
- Vaatteiden huollosta aiheutuvat tavanomaiset kustannukset.
- Tavanomaiseen liikkumiseen liittyvät matkakustannukset (esim. kauppa-, harrastus-, kirjasto- ja päiväkotimatkat)
- Perhehoidon/perhekodin asioiden hoitamisesta aiheutuvat puhelinkulut
- Kiinteistön, kodin irtaimiston sekä henkilö tai vahinkovakuutusmaksut

- Kohtuulliset virkistystoiminnan kulut, kuitenkin niin että pääsääntöisesti ikäihmisten ja aikuisten vammaisten virkistys- ja harrastustoiminnan kulut perhehoidossa oleva henkilö maksaa itse. Lastensuojelun perhehoidossa virkistys- ja harrastusmenoista sovitaan erikseen toimeksiantosopimuksessa.

Perhehoidosta aiheutuvat matkakulut

Perhehoitajalle voidaan maksaa perhehoitoon liittyvistä matkakuluista korvausta oman auton käytöstä erikseen sovittujen periaatteiden mukaisesti (Kelan SV korvaukset tai taksat yleisistä kulkuneuvoista).

Perhehoitajalle aiheutuneet matkakulut oman auton käytöstä korvataan seuraavasti:

- perhehoitajien koulutuspäiville, työnohjaukseen tai muihin hyvinvointialueen perhehoidon järjestämiin tilaisuuksiin osallistumisesta aiheutuneet matkakulut
- erikseen sovittavat matkat esim. asiakassuunnitelma- ja hoito/kuntoutuspalaveriin osallistuminen
- sijaishoitajalle korvataan perhekotiin matkustamisesta aiheutuneet kulut
- kiertävälle perhehoitajalle matkakulut asiakkaan kotiin
- matkakorvaukset on haettava 3 kk:n sisällä matkan tekemisestä

4.3 Käynnistämiskorvaus

Perhehoitajalle maksetaan hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista käynnistämiskorvaus, jonka enimmäismäärän laki määrittelee. Käynnistämiskorvausta tarkistetaan kalenterivuositain elinkustannusindeksin edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti.

Käynnistämiskorvauksella on tarkoitus kattaa hoidon ja perhekodin käynnistämisen kannalta välttämättömät hankinnat, jotka liittyvät uuden perhehoidossa olevan henkilön henkilökohtaisiin tarpeisiin ja yhteiseen talouteen. Korvattavia kohteita voivat olla mm. asuntoon kohdistuvat välttämättömät

pienet korjaus- ja muutostyöt, kalusteet, vuodevaatteet tai harrastusvälineet. Käynnistämiskorvauksella tehtävät hankinnat kohdennetaan aina perhehoidossa olevaan henkilöön.

Pääsääntöisesti lyhytaikaisessa perhehoidossa ei makseta käynnistämiskorvauksia, vaan hoidossa olevien henkilöiden erityistarpeet huomioidaan jo perhehoitoa suunniteltaessa. Lyhytaikaisen perhehoidon käynnistyskorvauksen maksaminen harkitaan aina tapauskohtaisesti, jolloin korvaus on enintään käynnistämiskorvauksen määrä/neljää henkilöä kohden.

Käynnistämiskorvauksesta sovitaan toimeksiantosopimuksessa. Hankinnoista tehdään hankintasuunnitelma ja kustannusarvio sekä sovitaan etukäteen perhehoidosta vastaavan viranhaltijan kanssa. Enimmäismäärä koskee pitkäaikaista perhehoitoa. Käynnistämiskorvausta voidaan käyttää viiden vuoden aikana perhehoitosijoituksen tapahduttua. Lastensuojelussa poisto aika on kaksi vuotta.

Käynnistämiskorvausta voidaan myöntää silloin, kun korvausta ei voi saada muun lainsäädännön nojalla. Perhehoitaja laatii luettelon perhehoitoon tulleen henkilön tarvitsemista tarvikkeista ja mahdollisista kodinmuutostöistä, joiden pohjalta sovitaan käynnistämiskorvauksen määrästä.

Käynnistämiskorvauksella maksetuista hankinnoista täytetään lomake ja hankinnoista tehdään päätös. Käynnistämiskorvauksena tehdyt hankinnat ovat kunnan omaisuutta, kunnes poisto aika on kulu nut. Käynnistämiskorvauksen poisto aika on neljä vuotta eli jokaisena vuonna hankinta-arvosta poistuu 25 %. Lasten sijoituksissa poisto aika on kaksi vuotta. Mikäli perhehoito päättyy lyhyemmän ajan kuluessa, voidaan sopia osan takaisinmaksusta tai esimerkiksi hankintojen luovuttamisesta kunnalle.

4.4 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta

Perhehoitajan sairastuminen

Perhehoitajan sairastuessa hänen tulee ilmoittaa sairastumisesta ilman viivytystä perhehoidon vastuutyöntekijälle. Mikäli hoito jatkuu perhekodissa sairasloman ajan, maksetaan perhehoitajalle hoitopalkkio ja kulukorvaus sairauspäivärahan omavastuuajalta eli sairastumispäivältä ja sen jälkeiseltä yhdeksältä arkipäivältä.

Perhehoitaja on oikeutettu saamaan sairauspäivärahaa omavastuuajan jälkeen verotettavien tulojensa perusteella laskettavan sairausvakuutuspäivärahan suuruisena. Mikäli hoito jatkuu perheko-
dissa perhehoitajan sairasloman ajan, perhehoitaja on oikeutettu saamaan hoitopalkkion ja kulukor-
vauksen normaalisti. Kelalle pitää osoittaa, että hoitovastuu on jollakin toisella henkilöllä perhehoita-
jan sairasloman ajan.

Mikäli hyvinvointialue järjestää korvaavan hoidon perheko-
dissa hoidettaville, perhehoitajalle makse-
taan 50 % kulukorvausta sairauspäivärahan omavastuuajalta. Edellytyksenä sairausajan palkkion mak-
samiselle on toimiminen perhehoitajana vähintään yhden kuukauden ajan ennen sairasloman alkua.

Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Jos pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan henkilön perhehoito keskeytyy hoitajasta riippumattomasta
syystä (esim. hoidettavan sairaalahoito, vierailu läheisten luona), maksetaan perhehoitajalle sekä hoi-
topalkkio että 50 % kulukorvausta enintään 30 vrk/vuosi/asiakas. Tällöin perhehoitajan edellytetään
pitävän yhteyttä hoidettavaan ja olevan yhteistyössä hoitopaikan kanssa. Hoidettavan tulo- ja lähtö-
päivää ei lasketa poissaolopäiviksi.

Jos lyhytaikainen perhehoito keskeytyy perhehoitajasta riippumattomasta syystä, hoitopalkkio mak-
setaan sovitulta ajalta, kuitenkin enintään 30 vrk/vuosi/asiakas sekä kulukorvausta 50 %. Jos tilalle
tulee toinen hoidettava, tätä korvausta ei makseta. Lastensuojelun kiireellisissä tai avohuollon sijoi-
tuksissa hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan toteutuneiden päivien osalta.

Lyhytaikaisessa ja osavuorokautisessa perhehoidossa:

- Jos perhehoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta ≥ 3 vuorokautta
ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle ei makseta hoitopalkkiota eikä kulukorvausta.
- Jos perhehoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta < 3 vuorokautta
ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus suunnitellun
hoitajakson mukaisesti, kuitenkin enintään 3 vuorokaudelta.

Kiertävän perhehoitajan palkkio maksetaan suunnitellun hoitajakson ja kuukausiraportoinnin mukaisesti. Peruuntumisesta tulee asiakkaan aina ilmoittaa perhehoidon vastuutyöntekijälle. Vastuutyöntekijä ilmoittaa kiertävälle perhehoitajalle hoitopäivien peruuntumisesta.

Perhehoitajan osallistuminen tukitoimiin

Perhehoitajaa edellytetään osallistumaan perhehoidosta vastaavien viranhaltijoiden kanssa sovittuihin tilaisuuksiin, kuten työnohjaukseen, koulutukseen tai vertaisryhmätoimintaan. Osallistuminen ei vaikuta hänelle maksettavan hoitopalkkion ja kulukorvauksen määrään vähentävästi. Perhehoitaja ja perhehoidon myöntänyt viranhaltija sopivat yhdessä perhehoidossa olevien henkilöiden hoidon järjestämisestä kyseiselle ajankohdalle.

5. Perhehoitajan asema

5.1. Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimus on asiakirja, jossa perhehoitaja ja hyvinvointialue Soite sopivat asiakassuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimuksen tehnyt perhehoitaja ei ole työsopimuslain mukaisessa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen tai hoidettavaan. Toimeksiantosopimus tulee tehdä ennen sijoittamista myös kiertävien perhehoitajien asiakkaiden osalta.

Sopimuslomakkeena käytetään hyvinvointialueella käytössä olevaa perhehoidon toimeksiantosopimus-lomaketta. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perheeseen sijoitetun henkilön osalta erikseen.

Toimeksiantosopimuksen lisäksi tehdään asiakkaan asiakassuunnitelma.

Toimeksiantosopimuksen sisältö

Perhehoitajan ja hyvinvointialue Soiten välisessä toimeksiantosopimuksessa määritellään:

- perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta

- perhehoidosta ja -hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta, sekä perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten käyttövarojen maksamisesta
- perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta
- hoidon arvioidusta kestosta
- perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta
- hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä
- perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta
- toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta
- tarvittaessa muista perhekotia ja perhehoitoa koskevista seikoista
- yhteistyöstä hyvinvointialueen ja perhehoitajan kesken

Toimeksiantosopimus tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta. Sopimus tehdään yhteisessä sopimusneuvottelussa ja sen allekirjoittavat perhehoitaja ja perhehoidon vastuutyöntekijä. Sopimus tehdään toistaiseksi tai määräajaksi sovitusta päivästä alkaen. Lastensuojelun sijoituksissa noudatetaan toimialueen mukaisia käytäntöjä.

Sijaishoitajan toimeksiantosopimus

Hyvinvointialue voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon, tekemällä toimeksiantosopimuksen 6 §:ssä säädetty edellytykset täyttävän henkilön kanssa, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan tai hoidettavan kotona. Sijaishoito voidaan järjestää edellä tarkoitetulla tavalla, jos perhehoitaja suostuu siihen ja järjestely arvioidaan hoidettavan edun mukaiseksi.

Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa määritellään:

- sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta
- tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta
- toimeksiantosopimuksen voimassaolosta
- tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista

Sijaishoitajalle järjestettävään koulutukseen, tukeen ja sosiaaliturvaan sovelletaan perhehoitolakia. Sijaishoitajille järjestetään ennakkovalmennus tai perhehoidosta vastaavan työntekijän on varmistettava sijaishoitajan kelpoisuus tehtävän hoitamiseen. Sijaishoitajalle toimitetaan hyvän perhehoidon varmistamiseksi tarvittavat hoidettavaa koskevat tiedot.

Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päätty-
mään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua.

Toimeksiantosopimus irtisanoaan kirjallisesti. Ensisijaisesti perhehoitoa jatketaan perhekodissa vielä irtisanomisajan. Mikäli perhehoito kuitenkin päättyy irtisanomisaikana, perhehoitajalle maksetaan jäljelle jäävältä irtisanomisajalta hoitopalkkio kokonaisuudessaan, mutta ei kulukorvausta. Jos hoidet-
tava asuu perheessä irtisanomisajan aikana, palkkio ja kulukorvaus maksetaan toimeksiantosopimuk-
sen mukaisina.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa sopimukset ovat määräaikaaisia. Mikäli lyhytaikaisessa perhehoidossa
tulee tilanne, jolloin toimeksiantosopimus täytyy irtisanoa ennen sopimuksen päättymistä, noudate-
taan kahden kuukauden irtisanomisaikaa.

Irtisanomisajasta riippumatta toimeksiantosopimuksen voimassaolo päätetään, mikäli hoidossa ole-
van henkilön hoidon tarve muuttuu ja hänet sijoitetaan sovitusti toiseen hoitopaikkaan, hoidon tarve

päättyy tai hoidettava kuolee. Perhehoidon tarpeen päättyessä hoitopalkkio maksetaan täysimääräisenä kahden viikon ajan ja kulukorvauksesta 50 % samalta ajalta. Irtisanomisajan maksut päättyvät, mikäli tilalle sijoitetaan irtisanomisaikana toinen pitkäaikaiseen perhehoitoon soveltuva asiakas.

Kun lastensuojelullisin perustein sijoitettu lapsi täyttää 18 vuotta, voimassa oleva toimeksiantosopimus päättyy. Nuoren sijoitusta on mahdollisuus jatkaa jälkihuoltosuunnitelman mukaisesti uudella toimeksiantosopimuksella.

5.2 Perhehoitajan oikeus vapaaseen

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, hyvinvointialueen tulee järjestää perhehoitajalle mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi arkipäivää kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Perhehoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen tulee huolehtia tai tarvittaessa avustaa perhehoidossa olevan henkilön hoidon tarkoituksenmukaisessa järjestämisessä perhehoitajan vapaan ajaksi (Perhehoitolaki 13§).

Perhehoitajalle maksetaan palkkiot kertyneiden vapaiden ajalta. Perhehoitajan oikeus vapaaseen lasketaan kalenterivuosittain. Kertyneet vapaapäivät on pidettävä sen kalenterivuoden kuluessa. Joulukuun vapaan voi käyttää seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Vapaita voi halutessaan kerätä maksimissaan 6 kuukauden ajalta ja pitää ne yhtäjaksoisesti. Perhehoitajalla on vastuu siitä, että hän käyttää oikeutensa vapaaseen. Perhehoitajan tulee sopia perhehoidosta vastaavan viranhaltijan kanssa hyvissä ajoin vapaiden toteuttamisesta. Perhehoitaja ei ole oikeutettu lomaraahan, koska kyseessä ei ole työsuhde vaan toimeksiantosuhde.

Perhehoitajan sairastuessa kerrytettyjen vapaiden aikana, siirtyvät vapaat ja toimitaan kuten todetaan tämän toimintaohjeen kohdassa ”perhehoitajan sairastuminen”.

Perhehoitajalle vapaata kertyy seuraavasti:

- lastensuojelun perhehoidossa **2 vrk/kk**
- osavuorokautisessa ikääntyneiden, mielenterveysasiakkaiden ja vammaisten perhehoidossa **2 vrk** (mikäli perhehoitaja työskentelee vähintään 14 vrk/kk)
- pitkäaikaisessa ikääntyneiden, mielenterveysasiakkaiden ja vammaisten perhehoidossa **4 vrk/kk** (tulo- ja lähtöpäivää ei lasketa)

Lyhytaikaisessa perhehoidossa vapaapäivän palkkio lasketaan vapaaseen oikeuttavan kuukauden toteutuneiden asiakasvuorokausien keskiarvon mukaisesti. Vapaan palkkio lasketaan keskimääräinen palkkio/hoitopäivä. Maksu tapahtuu ko. kuukauden hoitopalkkion maksun yhteydessä.

Vapaita ei kerry, mikäli perhehoitaja ei ole toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella 14 vuorokautta kalenterikuukaudessa perhehoitajana. Vapaapäivien kuluminen lasketaan kertyneiden vuorokausien mukaan.

Jos perhehoitaja haluaa pitää enemmän vapaata kuin tässä toimintaohjeessa on sovittu, hän voi sopia asiasta perhehoidosta vastaavan viranhaltijan kanssa. Tällöin perhehoitajan palkkio katkaistaan vapaan ajalta ja maksetaan sellaisenaan sijaishoitajalle. Perhehoitajan on kuitenkin ensin käytettävä kertyneet vapaansa.

5.3 Sijaishoito perhehoitajan vapaan tai muun poissaolon aikana

Hyvinvointialue voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä perhehoitolaissa säädetyt edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan tai hoidettavan kotona. Sijaishoito voidaan järjestää edellä tarkoitettulla tavalla, jos perhehoitaja suostuu siihen ja järjestely arvioidaan hoidettavan edun mukaiseksi.

Hoidon järjestämisessä otetaan huomioon perhehoidossa olevan henkilön ja hänen lähiomaistensa toiveet. Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi henkilö, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidossa olevien henkilöiden osalta yhtä aikaa.

Perhehoitajan vapaa toteutetaan seuraavilla tavoilla:

- Sijaishoitajana toimii ennakoivalmennuksen käynyt hyvinvointialueen hyväksymä perhehoitaja tai sijaisena voi toimia hyvinvointialueen hyväksymä henkilö perhehoitajan lähiverkostosta.
- Hyvinvointialue järjestää sijaishoidon kiertävän perhehoitajan avulla. Kiertävä perhehoitaja on lakisääteisen ennakoivalmennuksen käynyt sijaishoitaja. Varsinaiselle perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus vapaapäivien osalta. Kiertävälle hoitajalle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio.
- Hoidossa oleva henkilö sijoitetaan muuhun hoitoon esim. hyvinvointialueen hyväksymään toiseen perhekotiin, sukulaisen luo tai muuhun hoitoyksikköön. Tässä tapauksessa hoitopalkkio maksetaan perhehoitajan vapaan ajalta täysimääräisenä ja 50 % kulukorvauksesta kiinteiden kulujen kattamiseksi. Lastensuojelun perhehoidossa kulukorvaus maksetaan täysmääräisesti perhehoitajan vapaan aikana.
- Hoitopalkkio ja kulukorvaus sijaishoitajalle ovat lyhytaikaisen perhehoidon mukaiset.

5.4 Perhehoitajan eläketurva ja vakuutukset

Perhehoitajan eläketurva

Toimeksiantosopimussuhteisen perhehoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016). Perhehoitolaki 20 §.

Perhehoitajan eläketurva määräytyy peruseläketurvan mukaisesti ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion perusteella. Perhehoitajan vanhuuseläkeiän alaraja nousee asteittain siten, että 1962 syntyneillä se on 65 vuotta. Yläikäraja on aina 5 vuotta korkeampi. Perhehoitaja voi lisätä eläketurvaansa vapaaehtoisella eläkevakuutuksella. Yli 70-vuotiaiden perhehoitajien kanssa käydään arviointikeskustelu perhehoidon jatkamisesta ja tarvittaessa voidaan pyytää terveydentilasta lääkärinlausunto. Eläkkeelle siirtymisestä on perhehoitajan tiedotettava hyvissä ajoin hyvinvointialue Soiten perhehoidon vastuutyöntekijää.

Perhehoitajana saadusta korvauksesta kertyy työeläkettä samalla tavalla kuin muistakin työansioista. Kulukorvaukset eivät kuitenkaan oikeuta eläkkeeseen. Perhehoidossa tehdystä hoitotyöstä kertyy eläkettä eläkkeen kertymisen yläkärajaan saakka. Yläkäraja riippuu syntymävuodesta. Lisätietoja:

[Etusivu - Keva](#)

Pääsääntö vanhuuseläkkeen alkamiselle on, että hakija on täyttänyt eläkeikänsä ja lopettanut palvelussuhteensa, josta hän hakee eläkettä. Tämä palvelussuhteen päättämisedellytys ei kuitenkaan koske 1.1.2020 alkaen perhehoitajia. Jos työskentelet eläkkeen aikana, siitä kertyy lisää eläkettä eläkelajista riippumatta 1,5 % vuosiansioista, kunnes täytät ylimmän vanhuuseläkeiän. Myös perhehoitotyöstä kertyy uutta eläkettä.

Jos vanhuuseläkkeesi on alkanut **1.1.2020** tai myöhemmin, perhehoitoa tai muuta toimeksiantosuhdetta **ei tarvitse enää päättää**. Ehtona on, että se on eläkkeesi alkaessa ainoa jatkuva [julkisten alojen eläkelain](#) (JuEL) mukainen palvelussuhde. Jos perhehoitaja siis haluaa eläkkeelle siirryttyään jatkaa perhehoitajan tehtävässä, **ei hänen enää tarvitse tehdä ns. toimeksiantosopimuksen teknistä katkaisua**, mikäli perhehoito on ainut jatkuva julkisten alojen eläkelain (JuEL) mukainen palvelussuhde.

Perhehoitajan vakuutukset

Perhehoitolain mukaisesti toimeksiantosopimuksen tehneen hyvinvointialueen on vakuutettava perhehoitaja tapaturma- ja ammattitautilain mukaisella vakuutuksella. Perhehoitajaan sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työntekijästä, ja hyvinvointialueella sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työnantajasta.

Hyvinvointialue vakuuttaa toimeksiantosopimuksen allekirjoittaneet perhehoitajat työssä tapahtuvan tapaturman varalta. Perhehoitajan omassa vapaa-ajan vietossa tapahtuvat vahingot eivät kuulu sijoittajan ottaman tapaturmavakuutuksen piiriin. Vapaa-ajan vakuutusturva on perhehoitajan omalla vastuulla.

Perhehoidossa olevan henkilön perhehoidossa aiheuttamiin vahinkoihin ei sijoittavalla hyvinvointialueella ole lakisääteistä velvollisuutta ottaa vahingonkorvausvakuutusta. Vahingon sattuessa asia selvitetään yhdessä perhehoitajan ja hyvinvointialueen edustajan kanssa.

Perhehoitajaa suositellaan ottamaan ns. laajennettu kotivakuutus, jossa on otettu huomioon kaikki perheessä asuvat henkilöt. Perhehoitajan tulee varmistaa, että vastuuvakuutus kattaa myös perheeseen pitkäaikaisesti sijoitetut perheenjäsenet.

5.5 Perhehoitajan tuki

Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta toimiva yhteistyö sekä oikeanlainen ja oikea-aikainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä. Perhehoidossa noudetaan hyvinvointialueen käytäntöjä tavoite- ja kehityskeskustelujen toteuttamisessa.

Perhehoitajan vastuuyöntekijä

Perhehoitolain mukaan perhehoitajalle nimetään vastuuyöntekijä, joka vastaa perhehoitajan tarvitsemasta tuesta. Perhehoitajalla tulee olla mahdollisuus tavata vastuuyöntekijäänsä säännöllisesti. Vastuuyöntekijä kirjataan toimeksiantosopimukseen. Vastuuyöntekijä toimii perhehoitajan ns. esimiehenä, joka tekee perhehoitajan kanssa toimeksiantosopimukset sekä sopii perhehoitajuuteen liittyvistä asioista.

Perhehoitaja ja perhehoidon vastuuyöntekijä tekevät yhteistyötä perhehoitoon sijoitetun henkilön asioissa (esim. terveydenhuolto ja sosiaalihuolto).

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Perhehoitolain mukaan hyvinvointialueen on toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla tarvittaessa järjestettävä perhehoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveystarkastuksia. Päätoimiselle perhehoitajalle mahdollisuus tarkastuksiin järjestetään vähintään joka toinen vuosi. Päätoimisella perhehoitajalla tarkoitetaan perhehoitajaa, joka ei ole perhehoitoperheen ulkopuolella ansiotyössä eikä näin ollen työterveyshuollon piirissä.

Hyvinvointi ja terveystarkastuksella tarkoitetaan kliinisillä tutkimuksilla ja muilla tarkoituksenmukaisilla ja luotettavilla menetelmillä suoritettua terveydentilan sekä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn tarkastusta sekä niihin liittyvää ohjausta ja neuvontaa.

- Lastensuojelun perhehoitajien terveystarkastuksista vastaa terveyskeskuksen vastaanottopalveluihin nimetty terveydenhoitaja.
- Muiden perhehoitajien terveystarkastukset toteutetaan erikseen Soitessa nimetyn vastaavan terveydenhoitajan toimesta.

Soitessa on käytössä omais- ja perhehoitoon laadittu toimintamalli, jonka perustana on Kuntaliiton suositukset hyvinvointi- ja terveystarkastuksen sisällöiksi (mm. COPE-indeksin käyttö). Tarkastukset toteutetaan joko hoitajan kotona tai sovituksella Soiten toimipisteessä.

Hyvinvointi- ja terveystarkastusta varten on sähköinen esitietolomake, jonka perhehoitaja voi täyttää vahvaa tunnistautumista käyttäen Soiten sähköisten palveluiden sivustolla [DigiSoite - sähköinen asiointi - Soite](#).

Täydenniskoulutus

Perhehoitajan täydenniskoulutukseen sovelletaan hyvinvointialueen noudattamia periaatteita sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydenniskoulutuksesta annettujen lakien mukaisesti sekä STM:n suositusta täydenniskoulutuksesta (3 päivää/vuosi). Perhehoitajalla on oikeus osallistua toimi-alaansa koskevaan, Soiten järjestämään koulutukseen.

Perhehoitaja toimittaa koulutushakemuksen koulutus päätöstä varten vastuutyöntekijälle ennen koulutukseen ilmoittautumistaan. Mahdollisista majoitus-, matka- ja hoitokustannuksista tulee ilmoittaa koulutushakemuksessa.

Myönnettyiltä koulutuspäiviltä maksetaan perhehoitajalle hoitopalkkio ja kulukorvaus. Perhehoitajalle voidaan korvata myös muita koulutuksesta aiheutuvia kuluja harkinnan mukaan.

Työnohjaus

Perhehoitajalla on mahdollisuus tarvittaessa saada yksilö- tai ryhmätyönohjausta. Sijoittava hyvinvointialue vastaa työnohjauksen kustannuksista ja perhehoitajan sijaisjärjestelyistä.

Vertaistuki ja mentorointi

Paikalliset yhdistykset ja Soite hyvinvointialueena voivat järjestää perhehoitajille vertaisryhmiä ja muuta toimintaa. Ryhmissä keskustellaan perhehoitoon liittyvistä kysymyksistä ja jaetaan kokemuksia. Perhehoitoliiton nettisivuilta löytyy lähimmän paikallisyhdistyksen yhteystiedot.

Mentorointi on kokeneen perhehoitajan antamaa tukea aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle perhehoitajalle. Perhehoitajan on mahdollista kouluttautua mentoriksi hyvinvointialueen kustantamana sovittuaan koulutuksesta vastuuyöntekijän kanssa.

Perhehoitoliitto

Toimeksiantosuhteisten perhehoitajien on mahdollisuus liittyä oman alueensa Perhehoitoliiton alueelliseen jäsenyhdistykseen. Perhehoitoliitto tarjoaa tukea ja apua perhehoidon kysymyksiin sekä sijoittajille että perhehoitajille. Tukeen kuuluvat mm. asiantuntijapalvelut, lakimiespalvelu, kuntoutustoiminta yhdessä Kelan kanssa, tuettujen lomien organisointi yhdessä lomajärjestöjen kanssa, perhehoitajien keskustelupalstan ylläpitäminen.

Hyvinvointialue Soite tekee tiivistä yhteistyötä sekä valtakunnallisen että alueellisen järjestötoiminnan kanssa perhehoidon ja perhehoitajien aseman kehittämiseen liittyen.

6. Perhehoidon asiakkaan asema

Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta ihmisarvoa, vakaumusta ja yksityisyyttä tulee kunnioittaa. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkielensä ja kulttuuritaustansa (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista).

6.1 Asiakassuunnitelma

Perhehoito perustuu asiakkaan yksilölliseen asiakas- tai palvelusuunnitelmaan. Tämä tehdään yhteistyössä asiakkaan, asiakkaan omatyöntekijän, omaisten/omaishoitajien, perhehoitajan ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Suunnitelmaan kirjataan perhehoidon tavoitteet, keinot, toteuttaminen ja seuranta.

Suunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään toimintakyvyn muuttuessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma tulee laatia mielellään ennen perhehoidon aloittamista, mutta kuitenkin kuukauden kuluessa perhehoidon alkamisesta.

6.2 Perhehoidon asiakasmaksut

Perhehoidon asiakasmaksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa ja asetuksessa. Lastensuojelussa maksut määräytyvät lain 7 §:n mukaisesti. Kehitysvammaisten erityishuollossa perittävät maksut määräytyvät lain 4 § 2 momentin mukaan. Muutoin perhehoito-laissa tarkoitettu perhehoidosta voidaan periä asiakasmaksulain pitkäaikaisen laitoshoidon maksujen perusteiden mukaan määräytyvä maksu asiakasmaksulain 7 c § mukaan.

Asiakasmaksut perii hyvinvointialue Soite.

Lastensuojelun perhehoidon asiakasmaksut

Lastensuojelulain nojalla annetusta perhehoidosta voidaan lapsen vanhemmilta periä maksu, joka saa määrältään olla enintään lapsen elatuksesta annetun lain perusteella määräytyvän elatusmaksun suuruinen. Lapsen vanhemmilta perittävä maksu jaetaan vanhempien kesken maksukyvyn mukaan.

Lapsilisä ja muut lapselle kuuluvat etuudet ja tulot, kuten eläkkeet tai muut jatkuvaluonteiset tulot ja korvaukset peritään hyvinvointialueelle hoidon korvaukseksi. Perityistä varoista 40 % siirretään lapsen välitystilille itsenäistymisvaroiksi.

Kehitysvammahuollon ja vammaispalvelujen perhehoidon asiakasmaksut

Kehitysvammaisille henkilöille perhehoitoa voidaan järjestää sosiaalihuoltolain, vammaispalvelulain tai kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain perusteella. Asiakasmaksun määräytymiseen vaikuttaa se, minkä lain perusteella perhehoito on järjestetty.

Sosiaalihuoltolain mukaan järjestetystä, pitkäaikaisesta perhehoidosta peritään maksu samalla periaatteella kuin ikääntyneiden perhehoidossa. Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaan järjestetystä perhehoidosta voidaan periä ylläpitomaksu yli 16-vuotiailta asiakkailta. Ylläpitomaksu koostuu asumisesta sekä ravinnosta ja muusta ylläpidosta aiheutuvista kuluista. Perhehoitajan antamasta hoivasta ei maksua peritä.

Ikääntyneiden ja mielenterveysasiakkaiden pitkäaikaisen perhehoidon asiakasmaksu

Ikäihmisten ja mielenterveysasiakkaiden perhehoito on sosiaalihuoltolain mukaista palvelua.

Pitkäaikaisesta perhehoidosta peritään maksu mukailten asumispalvelujen asiakasmaksua.

Maksu saa olla enintään 85 prosenttia nettokuukausituloista, joista on ensin tehty laissa säädetty vähennykset. Tietyin laissa tarkemmin säädetyin edellytyksin maksu voi määräytyä myös puolisojen yhteenlaskettujen tulojen mukaan. Puolisoilla pitkäaikaisen perhehoidon maksu saa olla enintään 42,5 prosenttia puolisojen yhteenlasketuista nettokuukausituloista. Tällöinkin tuloista tehdään ensin laissa säädetty vähennykset. Lähtökohtaisesti asiakkaalle jää omaan käyttöön 15 prosenttia tuloista (puolisoille 57,5 prosenttia). Lakisääteisesti määritellään asiakkaalle jätettävästä ns. vähimmäiskäyttövarasta.

Hyvinvointialueen tulee huolehtia siitä, että asiakkaan omaan käyttöön jää käyttövara, joka on tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa vähintään 167 euroa kuukaudessa (2023). Asiakkaalle tulee jäädä omaan käyttöön vähimmäiskäyttövara myös silloin, jos maksu määräytyy puolisojen yhteenlaskettujen tulojen perusteella. 7 c §:ssä tarkoitettua maksua annetusta perhehoidosta ei saa periä lastensuojelulain, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain tai vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain nojalla.

Ikääntyneiden perhehoidon hoitomaksu sisältää asumiskustannukset sekä siivouksen, pyykkihuollon, perushygieniatarvikkeet ja asumiseen kuluvat yleiset aineet ja tarvikkeet sekä hoivan. Perhehoidossa olevalta asiakkaalta ei peritä päällekkäin muita avohoidon palvelumaksuja.

Pitkäaikaisen perhehoidon asiakasmaksun määräytyminen perhehoidon tulo- ja lähtöpäivältä:

Perhehoitoon tulopäivä	Asiakas maksaa tulopäivältä perhehoidon asiakasmaksun
Perhehoidosta lähtöpäivä kotiin tai omaisen luo (perhehoito päättyy)	Asiakas maksaa lähtöpäivältä perhehoidon asiakasmaksun
Perhehoidosta lähtöpäivä laitoshoidon tai palvelu- asumiseen	Asiakas ei maksa lähtöpäivältä perhehoidon asiakasmaksua

Perhehoidon keskeytyessä yli viideksi päiväksi, ei kuukausimaksua peritä viisi päivää ylittävältä ajalta. Jos perhehoito keskeytyy lyhyemmäksi ajaksi hyvinvointialueesta johtuvasta syystä tai palvelun saajan ollessa kunnallisessa laitoshoidossa, ei kuukausimaksua peritä myöskään mainitun viiden päivän ajalta. Perhehoidon keskeytyksen jatkuessa koko kuukauden, maksua ei peritä lainkaan.

Perhehoitajan vapaan johdosta asiakkaalle ei saa tulla lisäkuluja. Perhehoitajan pitäessä lakisääteisiä vapaita ja asiakkaan ollessa tilapäishoitajaksolla, maksaa asiakas perhehoidon asiakasmaksun eikä tilapäishoidosta peritä hoitomaksua.

Ikääntyneiden ja mielenterveysasiakkaiden lyhytaikaisen ja osa-aikaisen perhehoidon asiakasmaksu

Lyhytaikaisesta perhehoidosta voidaan periä lyhytaikaisen laitoshoidon maksu. Hoitopäivämaksun saa periä vain kerran kalenterivuorokaudelta. Jos asiakas siirtyy välittömästi toiseen laitokseen, lähtävä laitos ei saa periä maksua siltä päivältä, jona asiakas siirtyy.

Omaishoidontuen vapaan asiakasmaksut

Mikäli lyhytaikaista perhehoitoa järjestetään omaishoitajan vapaan ajaksi, peritään hoidosta omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajalta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain mukainen vuorokausimaksu.

Maksun perimättä jättäminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaan määrätty asiakasmaksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Perhehoidon asiakkaan vakuutukset

Hyvinvointialue Soitella ei ole lakisääteistä velvoitetta ottaa tapaturma- tai vahingonkorvausvastuuvakuutusta perhehoidossa olevalle henkilölle. Tämän vuoksi perhehoitajaa suositellaan ottamaan ns. laajennettu kotivakuutus ja varmistamaan, että se sisältää myös perhehoidossa olevien henkilöiden osalta vahinkovakuutuksen. Lastensuojelun perhehoidossa hyvinvointialue ottaa vakuutuksen sijoitetulle lapselle.

6.3 Perhehoidossa olevan asiakkaan yksityis- ja käyttövarat

Pääperiaate on, että perhehoidossa olevan henkilön varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti asiakkaalle itselleen tai hänen edunvalvojalleen. Täysi-ikäiselle henkilölle nimetään tarvittaessa edunvalvoja, mikäli henkilö ei kykene itse huolehtimaan itseään ja omaisuuttaan koskevista asioista. Perhehoitaja ei voi toimia perhehoitoon sijoitetun edunvalvojana tai yksityisvarojen hoitajana.

Asiakkaalla on oikeus päättää omista käyttövaroistaan. Perhehoidossa olevan henkilön käyttövarat tulee käyttää ensisijaisesti hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa ottaen huomioon henkilön elämisen laatua ja elämänpiiriä rikastuttavat ratkaisut.

Lastensuojelun perhehoidossa oleva lapsi on oikeutettu saamaan käyttövaroja henkilökohtaisiin tarpeisiinsa kuukausittain asiakassuunnitelmassa määritellyn määrän mukaan. Lapsella on oikeus itse

päättää saamiensa käyttövarojen käytöstä. Perhehoitajan tulee pitää kirjaa lapselle annettujen käyttövarojen maksamisesta. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä ja edunvalvojalla on oikeus saada selvitys käyttövarojen käytöstä.

Lastensuojelun perhehoitoon sijoitetulle lapselle on myös varattava hänen tililleen lastensuojelulain määrittelemä määrä varoja hänen itsenäistymistään varten. Itsenäistymisvarojen kertymisestä ja maksamisesta sijoituksen päätyttyä on tarvittaessa/pyydettyä annettava selvitys.

Jatkuvan pitkäaikaisen perhehoidon asiakkaan perhehoitokodissa olevasta kiinteästä omaisuudesta on pidettävä omaisuusluettelo. Omaisuusluetteloon kirjataan asiakkaan varoilla kaikki yli 200 euroa maksaneet hankinnat. Omaisuusluettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää omaisuusluettelo yhdessä asiakkaan ja omaisen tai edunvalvojan kanssa.

6.4 Perhehoidossa olevan asiakkaan valitus- ja vaikutusmahdollisuudet

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus hyvään palveluun ja kohteluun. Asiakkaalla on oikeus olla osallisena neuvoteltaessa häntä koskevista asioista ja hänen oma mielipiteensä tulee ottaa huomioon ratkaisuja tehtäessä. Erimielisyyksien ilmetessä on ensisijaisesti pyrittävä neuvottelemalla pääsemään yhteiseen ratkaisuun. Asiakas voi hakea muutosta saamaansa päätökseen. Oikaisuvaatimusohjeet lähetetään aina päätöksen yhteydessä ja voi tehdä asiasta kirjallisen muistutuksen.

Hyvinvointialue Soitella on nimetty sosiaali- ja potilasasiamies, jonka tehtävänä on seurata asiakkaiden oikeuksien ja aseman toteutumista. Sosiaaliasiamiehen tehtäviin kuuluu myös avustaa ja neuvoa muistutuksiin liittyvissä asioissa. Muistutukseen pitää vastata kohtuullisen ajan kuluessa. Sosiaaliasiamiestä voi myös pyytää toimimaan sovittelijana. Asiakas tai hänen omaisensa voi myös kannella saamastaan kohtelusta alueellaan toimivaan aluehallintovirastoon.

6.5 Asiakkaan kuolema perhehoidossa

Perhehoitajalla tulee olla tieto perhehoidossa olevan henkilön mahdollisesta hoitotahdosta, jonka mukaisesti hän toimii. Jos hoidettava kuolee perhehoidossa, perhehoitaja soittaa hätänumeroon 112 ja

toimii saamiensa ohjeiden mukaan. Poliisi tulee perhehoitajan kotiin ja toteaa tilanteen. Samalla suljetaan pois mahdollinen rikosepäily. Tämän jälkeen vainaja siirretään lähimpään terveyskeskukseen, jossa lääkäri vahvistaa kuoleman.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa asiasta omaisille ja hyvinvointialue Soitelle. Perhehoidon vastuutyöntekijä järjestää perhehoitajalle tarvittavan tuen. Perhekodissa voidaan järjestää muistotilaisuus. Toimeksiantosopimus purkautuu ilman irtisanomista ja pitkäaikaiselle perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio kahden viikon ajalta.

7. Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet

Perhehoitajan ja hyvinvointialueen oikeudet ja velvollisuudet perustuvat lainsäädäntöön. Perhehoitajan vastuisiin kuuluvat hyvän, asiakassuunnitelman mukaisen perhehoidon toteuttaminen sekä tasa-vertainen perheenjäsenyyden turvaaminen.

Perhehoitaja sitoutuu yhteistyöhön perhehoidossa olevan henkilön lähiomaisten, perhehoidon vastuutyöntekijän ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Perhehoitajan tulee mahdollisuuksien mukaan tukea ja mahdollistaa hoidettavan ja hänen läheistensä välistä tiivistä yhteydenpitoa ja kanssakäymistä.

7.1 Tietojensaantioikeus ja tietojen säilytys

Perhehoitajalla on oikeus saada sellaiset hoidettavaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä hoidon ja huolenpidon onnistumiseksi. Perhehoitajalle voidaan antaa sellaisia salassa pidettäviä asiakastietoja, jotka hän tarvitsee perhehoitoa toteuttaessaan.

Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään perhekodissa asiakaskohtaisissa kansioissa lukitussa kaapissa. Hoidettavaa koskevat asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä hyvinvointialueen perhehoidon vastuutyöntekijälle.

7.2 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus

Perhehoitajaa sitoo elinikäinen salassapito- ja vaitiolovelvollisuus, joka tarkoittaa, että asiakasta tai hänen läheisiään koskevia salassa pidettäviä tietoja ei saa ilmaista sivullisille myöskään siltä osin, kun ne koskevat muita kuin asiakasta itseään. Salassa pidettäviä asiakastietoja ei saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi tai vahingoksi.

Salassa pidettävää asiakirjaa tai sen kopiota ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi. Salassa pidettävistä tiedoista voi sivullisille antaa tietoa toimivaltaisen asiakkaan omalla ja/tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella. Laillisella edustajalla on oikeus saada tietoja. Perhehoidossa salassapito- ja vaitiolovelvollisuus koskevat myös hoitajan perheenjäseniä.

Perhehoidon asiakkaan henkilötietojen, asiakastietojen, terveystietojen väärinkäyttö tai tahallinen ohjeiden vastainen toiminta voi johtaa muun ohella rikosoikeudellisiin seuraamuksiin.

Perhehoitajan on kunnioitettava asiakkaan yksityisyyttä ja käsiteltävä erityisellä huolella asiakasta koskevia henkilötietoja ja asiakasasiakirjoja. Asiakkaan henkilötietoja sisältäviä tallenteita kuten valokuvia ja videoita ei saa näyttää tai julkaista esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ilman asiakkaan suostumusta.

Asiakasta koskevia henkilötietoja/asiakasasiakirjoja ei saa lähettää sähköpostilla, tekstiviestillä tai sosiaalisen median (WhatsApp, Instagram, Teams tms.) välityksellä.

Henkilöllä on oikeus käsitellä toisen henkilön puolesta valtakunnalliseen tietojärjestelmäpalveluun tallennettuja kyseistä henkilöä koskevia tietoja valtuutuksen tai holhustoimesta annetun lain (442/1999) 29 §:n 2 momentin nojalla.

Sähköinen asiointi ja tietojen käsittely toisen puolesta, koskee lähinnä niitä perhehoidon asiakkaita, joilla on pankkitunnus. Lisätietoja asiasta löytää Kanta- palvelusta sekä [Toisen puolesta asiointi - Soite](#) .

7.3 Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus

Perhehoitolain mukaan perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista vastuutyöntekijälle sille hyvinvointialueelle, joka on sijoittanut hoidettavan sekä hyvinvointialueelle, jossa perhekoti sijaitsee.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa hyvissä ajoin perhehoidon vastuutyöntekijälle seuraavista asioista:

- perhehoidossa olevien henkilöiden perhehoitoon vaikuttavista terveydentilan ja/tai toimintakyvyn muutokset
- perhehoidon keskeytykset
- oman elämäntilanteen muutokset, sairastumiset, muut esteet tehtävän hoitoon
- perhesuhteiden muutokset
- perhekodissa tapahtuvat muutokset (remontti, kotieläimet)
- suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt
- sattuneet tapaturmat, väkivalta ja suojaamistoimenpiteet ilmoitetaan välittömästi tapahtuman jälkeen ja niistä tehdään myös HaVa-ilmoitus
- muut mahdolliset tärkeät perhehoitotyöhön vaikuttavat asiat
- Soiten sivuilla voi tehdä sähköisen huoli-ilmoituksen. Ilmoitus välittyy sähköisen järjestelmän kautta suoraan Soiten sosiaalipäivystykseen. Kun olet ilmoittanut huolesi, siirtyy hoidon- ja avuntarpeen arviointi sosiaalihuollon viranomaisten vastuulle.
- Myös lastensuojeluilmoituksen voi tehdä sähköisesti, jos on herännyt huoli lapsen hyvinvoinnista. Huolta voi herättää esimerkiksi lapsen tai nuoren hoitoon ja kasvatukseen liittyvät vaikeudet, perheen päihteiden käyttö tai väkivalta.

8. Hyvinvointialueen oikeudet ja velvollisuudet

Hyvinvointialueen oikeudet

- tehdä yhteiseen neuvotteluun perustuva päätös perhehoitopaikasta
- saada tieto perhehoidosta ja perhekodissa suunnitelluista/tapahtuneista muutoksista

Hyvinvointialueen velvollisuudet

- antaa perhehoitajalle hoivan ja huolenpidon toteuttamisen kannalta välttämättömät asiakasta koskevat tiedot
- järjestää perhehoidon tuki
- nimetä vastuutyöntekijä perhehoitajalle
- järjestää perhehoitoon sijoitetun asiakkaan tarvitsemat palvelut
- vastata perhehoidon palkkioista, korvauksista ja asiakasmaksuista
- arvioida perhehoidon toteutumista yhdessä asiakkaan, hänen läheisten ja perhehoitajan kanssa
- valvoa perhehoitoa/perhekotia
- tehdä päätös perhehoidon päättymisestä

9. Perhehoidon ohjaus ja valvonta

Perhehoidon ohjaus ja valvonta on osa perhehoidon toteuttamista ja toistuu perhehoidon aikana eri muodoissa. Perhehoidon ohjaus ja valvonta aloitetaan perhekodin ja perhehoitajuuden käynnistämisen vaiheessa ja jatkuvat niin kauan, kun toimintaa ylläpidetään. Ohjauksella ja valvonnalla voidaan myös puuttua mahdollisiin epäkohtiin.

Ennen perhehoidon käynnistämistä tapahtuva ohjaus ja valvonta

Perhekodin ohjaus ja valvontaprosessi aloitetaan ennakkovalmennuksen aikana. Perhehoitajuuden valmennusaikana arvioidaan perhehoitajan soveltuvuutta tehtävään sekä kodin ja sen ympäristön soveltuvuutta perhehoitokodiksi. Tarkentavaa tietoa aiheesta saa tämän toimintaohjeen kohdassa; Perhekoti ja perhekodin turvallisuus.

Ohjaus ja valvonta perhehoitajuuden aikana

Hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu perhehoitolain mukaisesti ja että hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen hyvinvointialueen toimesta, johon henkilö on sijoitettu. Ohjaus ja valvonta koskee myös kiertävää perhehoitajaa ja toteutetaan organisaation ohjeistuksen mukaisesti. Sekä sijoituksen tehneen hyvinvointialueen että sijoitushyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaava toimielin voi tarkastaa perhehoitopaikan toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. (Perhehoitolaki 263/2015 22 §.)

Epäkohtiin puuttuva ohjaus ja valvonta

Jos perhekoti tai perhehoito todetaan asiakkaalle sopimattomaksi tai puutteelliseksi, vastuutyöntekijän on pyrittävä ohjauksen avulla saamaan aikaan korjaus asiassa. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, on vastuutyöntekijän huolehdittava, että asiakkaan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa asiakkaat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan.

Palvelujen valvontaan ja toimenpiteisiin valvonnan yhteydessä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sovelletaan ammatillisten perhekotien ja muiden yksityisten perhehoidon palveluntuottajien osalta, mitä yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 luvussa säädetään.

Hyvinvointialueella on valvontasuunnitelma ja lisäksi kullakin Soiten yksiköllä on oma omavalvontasuunnitelmansa. Toimeksiantosuhteisen perhehoidon ennakoivaa valvontaa ovat esimerkiksi perhehoitajalle annettu ohjaus ja tuki. Valvontaa ja ohjausta toteutetaan omavalvonnan kautta.

Vastuuviranhaltijan suorittama ohjaus- ja valvontakäynti perhehoitajan kotiin tehdään vähintään kerran vuodessa. Perhehoitajalle annetaan ohjaus- ja valvontakäyntiin liittyvä lomake etukäteen täytettäväksi ja valvontakäynnillä se käydään yhdessä keskustellen läpi.

10. Toimintaohjeen voimaantulo

Soveltamisohje on laadittu 2023 monialaisessa työryhmässä, johon on kuulunut jäseniä lastensuojelusta, vammaispalveluista, mielenterveyskuntoutujien sosiaalipalveluista sekä iäkkäiden palveluista.

Soveltamisohjeen päivittäminen on ollut osa STM-rahoitteista Kotiin-hanketta/kaikenikäisten asiakkaiden omais- ja perhehoidon kehittäminen Soiten alueella (2022–2023).

Soveltamisohje on käytetty lausuntokierroksella valtakunnallisessa Perhehoitoliitossa, Keski-Pohjanmaan perhehoitajat ry sekä Soiten alueen perhehoitajilla.

Tämä soveltamisohje astuu voimaan **1.1.2024**.